

RTU studiju kurss "Ievads logopēdijā un logopēdijas vēsture"**0L000 Liepājas akadēmija****Vispārējā informācija**

Kods	LA0068
Nosaukums	Ievads logopēdijā un logopēdijas vēsture
Studiju kursa statuss programmā	Obligātais/Ierobežotās izvēles
Atbildīgais mācītspēks	Baiba Trinīte - Doktors, Profesors
Apjoms daļās un kredītpunktos	1 daļa, 6.0 kredītpunkti
Studiju kursa īstenošanas valodas	LV
Anotācija	Studiju kurss sniedz zināšanas par logopēdijas pamatjautājumiem. Logopēda profesionālā darbība un logopēdiskā darba organizācija. Pārskats par runas, valodas, komunikācijas un rīšanas traucējumiem, to cēloņiem un veidiem, profilaksi u. c. Studiju kursā klausītāji tiek iepazīstināti ar logopēdijas kā zinātnes attīstību pasaulē un Latvijā. Kursā tiek apskatīta runas un valodas funkcijas izpēte sākot no antīkiem laikiem līdz mūsdienām, logopēdijas profesijas pirmsākumi 20.gs., ievērojamākās personības logopēdijas zinātnē un praktiskajā logopēdijā Eiropā, Amerikā un Latvijā.
Mērķis un uzdevumi, izteikti kompetencēs un prasmēs	Mērķis: Iepazīties ar logopēdijas pamatkategorijām un logopēdijas attīstību vēsturiskā aspektā Uzdevumi: 1. Izprast profesionālās kompetences robežas un ievērot ētiskās normas, identificēt klienta problēmas saistībā ar vides un konteksta ietekmi, kā arī pielietot starppersonālās un sistēmiskās kompetences logopēdiskajā darbā. 2. Studenti iegūs zināšanas par logopēdijas pamatjautājumiem, logopēdiskās palīdzības organizēšanu, kā arī par logopēda profesionālo darbību Latvijā un Eiropā. 3. Attīstīt spēju strādāt ar logopēdisko literatūru, veidot glosārijus un raksturot logopēda profesionālās kompetences, organizēt logopēdisko darbu, kā arī strādāt ar zinātnisko literatūru un pētījumiem.
Patstāvīgais darbs, tā organizācija un uzdevumi	Studenti patstāvīgi analizē studiju kursa literatūru, gatavojas praktiskajiem darbiem, un pārbaudes darbiem, un eksāmenam, veic mājasdarbus vai uzdevumus. 1.-7. tēma. Uzdevumi: Logopēdiskās literatūras atlase, iepazīties ar interneta resursiem logopēdijā. Literatūras studijas. Glosārija izveide (noskaidrot logopēdijā izmantoto terminu nozīmi: valoda, runa, komunikācija, komunikācijas traucējums, valodas traucējums, runas traucējums, runas traucējuma simptomi, runas traucējuma patoģenēze, runas traucējuma struktūra, runas un valodas traucējumu korekcija, runas traucējumu etioloģija, kompensācija, ekspresīvā runa, impresīvā runa, iekšējā runa, ārējā runa, fonemātiskā sistēma u. c.); Rezultāti: Prasmes atlasīt un strādāt ar logopēdisko literatūru, veidot glosāriju. Spēja diskutēt nodarbībās par programmā minētajām tēmām. Iegūtas zināšanas par logopēdijas pamatkategorijām. 3., 4., 5., 13. tēma. Uzdevumi: Iepazīties zinātniskajā literatūrā ar sekojošu traucējumu veidiem: fonoloģiskie traucējumi, dizartrijs, stostīšanās, balss traucējumi, disleksija, disgrāfija, afāzija, disfāgija, dispraksija. Sagatavot 30 minūšu prezentāciju vai 500 vārdu aprakstu par izvēlēto tēmu pēc sekojoša plāna: traucējuma raksturojums, sastopamība populācijā, cēloņi, raksturīgākie simptomi, veidi, korekcijas iespējas un galvenās pieejas, profilakse. Tēmas sagatavošanā izmantot literatūras sarakstā norādītos avotus un datu bāzēs atrodamās publikācijas. Norādīt izmantoto avotu sarakstu. Rezultāti: Demonstrē prasmes strādāt neatkarīgi, meklēt atbildes uz jautājumiem zinātniskajā literatūrā, lietot atbilstīgus, efektīvus paņēmienus un materiālus rakstītā, mutiskā un vizuālā komunikācijā, apkopot informāciju no dažādiem avotiem, sasniegt mērķus. 13.tēma. Uzdevumi: Iepazīties ar logopēdu starptautiskajām un nacionālajām organizācijām (ESLA, IALP, ASHA u. c.) mājas lapās esošo informāciju. Sagatavot pārskatu par logopēdu starptautiskajām organizācijām (apm.500 vārdi). Rezultāti: Demonstrē prasmes strādāt neatkarīgi, meklēt atbildes uz jautājumiem zinātniskajā literatūrā, lietot atbilstīgus, efektīvus paņēmienus un materiālus rakstītā, mutiskā un vizuālā komunikācijā, apkopot informāciju no dažādiem avotiem, sasniegt mērķus.

Literatūra	Obligātā/Obligatory: 1. Paul, R., Norbury C., Gosse, C. (2018). Language Disorders: from Infancy through Adolescence: Listening, Speaking, Reading, Writing, and Communicating (5th. Ed). St.Louis, Missouri: Elsevier. 2. Tellis, G. M., & Manasco, H. M. (2025). Fundamentals of Anatomy and Physiology of Speech, Language, and Hearing. San Diego, CA : Plural Publishing, Inc. 3. Trinīte, B. (2011). E. Lauva un logopēdijas pirmsākumi Latvijā. A. Krūze (Red.), Laikmets un personība, 13. sējums (148.–195. lpp.). Rīga: RaKa. Papildu/Additional: 1. Atkinson, M. (2010). Basic Medical Science for Speech and Language Therapy Students. London: Whurr. 2. Body, R., & McAllister, L. (Eds.). (2009). Ethics in Speech and Language Therapy. Oxford: Wiley-Blackwell. 3. Bray, M., Ross, A., & Todd, C. (2006). Speech and language clinical process and practice. Chichester: John Wiley & Sons. 4. Dodge, E. P. (2000). The Survival Guide for school-based Speech language pathologists. Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning. 5. Hedge, M. N. (2003). A coursebook on scientific and Professional writing for speech-language pathology (3rd.Ed). Clifton Park, NY: Thomson Delmar Learning. 6. Kent, R. (1997). The speech science. San Diego CA: Singular Publishing group, Inc. 7. Lūse, J., Miltiņa, I., Tūbele, S. (2020). Logopēdijas terminu skaidrojošā vārdnīca. Rīga: RaKa. 8. Meyer, C., Scarincini, N., Hickson, L. (2019). Patient and Family-Centered Speech-Language Pathology and Audiology New York : Thieme. 9. Miltiņa, I., & Pastare, S. (1997). Pirmie soļi logopēdijā. II daļa. Rīga: PIAC. 10. Miežīte, S. (Red.). (1998). Skola visiem. Palīgs pedagogiem, psihologiem un vecākiem. Rīga: SAC. 11. NetQues [elektroniskais resurss]: project report 26 september 2013: SLT Education – United in Diversity: Network for Tuning Standards and Quality of Education programmes in Speech and Language Therapy / Logopaedics across Europe / Standing Liaison Committee of E.U. Speech and Language Therapists and Logopedists. Paris: [B.i.]. 12. Patterson, A., Hansson, K., Lowit, A., Stansfield, J., & Trinite, B. (2015). EU collaboration in speech and language therapy education: the Net Ques project. Perspectives on Global Issues in Communication Sciences and Related Disorders, 5(1), 21-32. 13. Paul, R. (2018). Introduction to Clinical Methods in Communication Disorders (3rd ed). Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Company. 14. Plante, E., & Beeson, P. M. (2013). Communication and Communication Disorders: a clinical introduction. Boston, Mass: Pearson. 15. Tellis, G. M., & Manasco, H. M. (2025). Fundamentals of Anatomy and Physiology of Speech, Language, and Hearing. San Diego, CA : Plural Publishing, Inc. 16. Trinīte, B., Tomele, G. (2024). Runas un valodas attīstības konstrukts. M. Raščevskas (Red.) Psiholoģiskās novērtēšanas skrīninga instrumentu komplekta izstrāde bērnu agrīnās attīstības risku atpazīšanai. 1. sējums. Skrīninga konstruktu teorētiskais pamatojums un attīstības veicināšanas intervencu pieejamība (43.-55. lpp.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 17. Trinīte, B., Tomele, G. (2024). Valodas un runas attīstības jomas. M. Raščevskas (Red.) Psiholoģiskās novērtēšanas skrīninga instrumentu komplekta izstrāde bērnu agrīnās attīstības risku atpazīšanai. 1. sējums. Skrīninga konstruktu teorētiskais pamatojums un attīstības veicināšanas intervencu pieejamība (186.-199. lpp.). Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. 18. Trinite, B., & Stansfield, J. (2015). East meets West in Europe: Speech and language pathology in Latvia and Scotland, circa 2015. Special Education, 2 (33), 9-46. 19. Trinīte, B., & Tūbele, S. (2014). Citi informācijas resursi/Other sources of inform: 1. Zinātniskajās datu bāzēs (EBSCO, Web of Science, SAGE Journal, Cambridge Journals Online, Science Direct, SCOPUS, Britannica Online u. c.) pieejamās publikācijas logopēdijas jomā. - Pieejams https://www.liepu.lv/lv/824/elektroniskie-resursi . 2. www.logopedi.lv 3. https://eslaeurope.eu/ 4. Latvijas logopēdu ētikas kodekss
Nepieciešamās priekšzināšanas	Studentiem ir priekšzināšanas par logopēda profesionālās darbības pamatiem.

Studiju kursa saturs

Saturs	Pilna un nepilna laika klātienēs studijas		Nepilna laika neklātienēs studijas	
	Kontakt stundas	Patstāv. darbs	Kontakt stundas	Patstāv. darbs
1. tēma. Logopēdijas vispārējie jautājumi. Logopēdijas mērķi un uzdevumi, tās vieta citu zinātņu vidū. Logopēdijas saistība ar pedagoģiju, medicīnu, valodniecību, psiholoģiju. Logopēda profesijas definīcija, logopēda darbība un kompetence. Logopēdu profesionālās kompetences: novērtēšana, diagnostika, iedarbība un profilakse. Kompetencēs balstīta izglītība logopēdijā.	10	12	4	20
2. tēma. Runas un valodas producēšanas un uztveres sistēmas. Elpošana: ieelpas un izelpas loma runas veidošanā, elpošanas tipi, runas elpošana. Balss veidošana: balsenes uzbūve, balss saites, balss veidošanas mehānisms, balsi raksturojošie parametri. Artikulācija: artikulātorā aparāta uzbūve un tā loma valodas skaņu veidošanā, rezonatori. Galvas smadzenes, to loma runas un valodas procesu nodrošināšanā. Funkciju lokalizācija galvas smadzeņu garozā. Valodas traucējumu veidi smadzeņu daivu bojājumu gadījumos. Runas nodrošināšanā iesaistītās smadzeņu struktūras.	6	10	2	18
3. tēma. Runas un valodas traucējumu etioloģija. Endogēno un eksogēno faktoru iedarbība uz bērna organismu prenatālajā, natālajā, postnatālajā periodos, saistība ar runas un valodas traucējumiem. Centrāla un perifēra rakstura runas aparāta bojājumi. Organiskas un funkcionālas izcelsmes runas un valodas traucējumi.	6	10	2	14
4. tēma. Runas un valodas traucējumu klasifikācijas. Terminoloģija logopēdijā. Runas un valodas traucējumu klīniski-pedagoģiskā klasifikācija. Traucējumu iedalījums pēc to simptomātikas un etioloģijas. Runas un valodas traucējumu pedagoģiski-psiholoģiskās klasifikācijas raksturojums. Ieskatš SSK, SFK.	10	20	4	30

5. tēma. Runas, valodas un komunikācijas traucējumu profilakse. Primārā, sekundārā un terciārā profilakse logopēdijā. Sabiedrības iesaistīšana profilaktiskajā darbā.	6	8	2	8
6. tēma. Logopēdiskā darba organizācija. Logopēdiskās palīdzības organizēšana izglītības un veselības aprūpes iestādēs. Logopēdisko grupu komplektēšanas principi. Klientu vajadzību izvērtēšana. Individuālo korekcijas plānu veidošana. Logopēdiskā dokumentācija.	6	10	2	10
7. tēma. Logopēdiskā darba metodes un paņēmieni. Runas un valodas traucējumu novēršanas principi. Runas un valodas traucējumu novēršanas metodes. Logopēdiskā darba tehnoloģijas.	8	10	4	10
8. tēma. Senie laiki. Vissenākās ziņas par runas traucējumiem. Senās Grieķijas mācības (Hipokrāts, Aristotelis, Galēns). Viduslaiki. Arābu zinātne (Avicenna).	2	4	2	4
9. tēma. Eksperimentālās medicīnas attīstība renesanses periodā. Jaunie laiki. Zinātnes un reliģijas šķirtība (Descarte, Schmidt, vanDalin, Morgagniu. c.).	2	4	2	4
10. tēma. 19.-20.gs.pirmā puse. Globālisti un lokalizacionisti. Franču skola (Galls, Bouillaud, Dax, Broca). Pētījumi Apvienotajā karalistē un Vācijā (Wernicke, Head, Jackson). Rakstīšanas un lasīšanas traucējumu izpēte (Hinshellwood, Orton). Vācu un austriešu "runas dakteri" (Kussmauls, Gutzman, Froeschells). Logopēdu profesijas pirmsākumi.	2	4	2	4
11. tēma. 20.gs.otrā puse. Runas patoloģijas zinātnes attīstība Amerikā (Bells, Travis, VanRiper). Logopēdija kā defektoloģijas apakšnozare Padomju Savienībā. Balss pētījumi (Husson, vanden Berg). Lingvistiskā virziena attīstība logopēdijā. Terminoloģijas jautājumi.	2	4	2	4
12. tēma. Latvijas logopēdijas vēsture. Ievērojamākās personības (E.Lauva, A.Jaunbērziņa, u. c.).	2	4	2	4
13. tēma. 21.gs. izaicinājumi logopēdijā. Logopēdu starptautiskās organizācijas pasaulē. Aktualitātes logopēdijas zinātnē un pētniecībā.	2	4	2	6
Kopā:	64	104	32	136

Sasniedzamie studiju rezultāti un to vērtēšana

Sasniedzamie studiju rezultāti	Rezultātu vērtēšanas metodes
Pārzina logopēda profesionālās kompetences (novērtēšanu, diagnostiku, korekciju, profilaksi) un logopēdiskā darba organizāciju Latvijā un Eiropā.	Tests.
Pārzina perifēro un centrālo runas aparātu, runas un valodas traucējumu etioloģiju un klasifikācijām, logopēdiskā darba metožu un paņēmieni iedalījumu.	Patstāvīgais darbs. Vērtēšanas kritēriji: (1) darba struktūra ir atbilstoša izvirzītajām prasībām; (2) izmantoti datu bāzēs EBSCO, WoS, SCOPUS, u. c. atrodamie pētījumu rezultāti, ir atsaucies uz avotiem; (3) prezentācijas saturs ir pārskatāms, labi strukturēts, satur labskanīgus formulējumus, nav ortogrāfijas un stila kļūdu; (4) darba autors demonstrē pārliecinošas uzstāšanās prasmes (labi orientējas tēmā, runa ir skaidra, balss – droša).
Prot atlasīt un strādāt ar logopēdisko literatūru, veidot glosāriju. Prasmes novērtēt un raksturot logopēda profesionālās kompetences un logopēdiskā darba organizāciju.	Glosārijs.
Kompetences: * izprot savas profesionālās kompetences robežas; * ievēro profesionālo asociāciju, darba devēja, un/vai valsts nosacītās ētiskās normas (Ētikas kodeksu); prot identificēt dažādu situāciju, vides vai konteksta ietekmi uz klienta problēmām; * izprot efektivitātes un lietderības konceptus logopēdiskajā iedarbībā; * izprot logopēda darbā nepieciešamās starppersonālās, intrapersonālās un sistēmiskās kompetences.	Noslēguma pārbaudes darbs.

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	% no kopējā vērtējuma
Patstāvīgais darbs	40
Noslēguma pārbaudes darbs	60
Kopā:	100

Studiju kursa plānojums

Daļa	KP	Stundas			Pārbaudījumi		
		Lekcijas	Prakt d.	Laborat	Ieskaite	Eksām.	Darbs
1.	6.0	48.0	16.0	0.0		*	